

Нарожна Олена,
старший викладач кафедри
кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
*(Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ЗДІЙСНЕННІ КРИМІНАЛІСТИЧНО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема функціонування української мови в сучасній Україні постає у центрі уваги суспільства. Адже мовна ситуація в Україні є наслідком тривалої війни проти української мови, української держави та й загалом «українськості», яку Росія відверто розгорнула після 1654 року. Нинішню мовну ситуацію в Україні спричинив насамперед незавершений в радянський період асиміляційний процес, що його ще 1965 року описав Іван Дзюба у відомій праці «Інтернаціоналізм чи русифікація?» [1]. Цей процес перетворення українськомовної спільноти в російськомовну триває донині, віддзеркалюючи постколоніальний стан українського суспільства [2, с. 128].

Національною мовою українського народу є українська мова, яка сформувалася в період розвитку українського народу.

Державна мова – це мова, за якою закріплено правовий статус і яка обслуговує політичну, ідеологічну, правову, економічну сфери не лише у внутрішній організації держави, а й у міжнародних стосунках. Державна мова – це один із символів держави, за допомогою якого людина ідентифікує себе як член якоїсь національної спільноти. У законодавстві різних країн назва цієї мови може бути різною – офіційна, державна або національна, з чого можна зробити висновок, що поняття «державна мова» та «офіційна мова» є тотожними.

Мова – найважливіший засіб спілкування людей, джерело інформації про них, інтелектуального прояву особистості, основа духовності народу, історичної свідомості, традиції та культури, сучасної та майбутньої життєдіяльності. Мова виражає думку, є засобом пізнання, а мовні знання – це один із основних компонентів професійної підготовки. Мовна підготовка працівників повинна

бути максимально спрямована на практичну зацікавленість, адже кожен із них самостійно братиме участь у різних видах усного і писемного професійного мовлення, що, в свою чергу, має надзвичайно велике значення в роботі держаних органів [3, с. 23–24]. Культура усного мовлення працівника органів правосуддя – неодмінний складник загальної культури, суттєва ознака його моральних, ділових якостей і характеру; він повинен сповідувати високі моральні принципи, формувати глибоку духовність і дотримуватися норм етикету [3, с. 3].

Статус державної мови, як правило, закріплюється з мовою більшості населення [4, с. 13]. Українська мова як мова більшості населення визнана державною та проголошена у ст. 10 Конституції України [5]. Мовою освітнього процесу, у тому числі й майбутніх правників, в закладах освіти є державна мова [6, п. 1 ст. 7]. Однією з нормативних навчальних дисциплін, що викладаються майбутнім юристам, є Криміналістика. Специфічне застосування термінології з галузі криміналістики як науки, навчальної дисципліни, прикладної діяльності, а також зі сфери криміналістичних досліджень, зокрема, експертизи, потребує філологічної допомоги у вигляді розробки єдиної термінології та правильного перекладу й визначення саме державною мовою термінів, дефініцій, тлумачень тощо. Оформлення процесуальних документів, складання протоколів слідчих дій потребує однаковості для ефективної взаємодії підрозділів правоохоронних органів між собою, зокрема, слідчого та експерта. Тому ми вважаємо за необхідне розробити та видати словники [докладніше – 7, с. 56] (російсько-українські, англо-українські) із професійним перекладом термінології з курсу Криміналістики. Словник тлумачний наразі готується видатними юристами-криміналістами України на базі Харківської юридичної академії імені Ярослава Мудрого, і вся наукова спільнота з нетерпінням чекає його появи, це буде велика допомога і правозастосувачам, і викладачам. Проте це не знижує необхідності видання ще й словника з перекладом основних термінів на сучасну українську мову з урахуванням потреб саме юристів.

Висновки. Спілкування в державному, політичному, суспільному, господарському житті, ділових відносинах між організаціями, установами, в органах управління, прокуратури, юстиції має здійснюватися державною мовою з високим рівнем культури професійного мовлення. Проте ми вважаємо, що до цього переліку для юристів важливим є ще й принцип однаковості. Вирішення долі людей не дозволяє

тлумачити та перекладати дефініції на власний розсуд. Тому ми вважаємо за необхідне розробити та узгодити відповідне юридичне термінознавство у галузі криміналістики, що синтезує сучасні методологічні підходи мовознавчих та юридичних наук.

1. Дзюба І. М. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І. М. Дзюба. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 1998. – 276 с.

2. Куньч З. Державна мова в Україні: суспільно-політичний контекст / З. Куньч, М. Куньч // IV Міжнародна науково-практична конференція: Збірник матеріалів: Українська мова у світі: 9–10 листопада 2016 р. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 330 с.

3. Українська мова з професійним спрямуванням для студентів юридичного факультету. – 3-є вид., доп. / уклад.: Наталія Рупова, Марина Івасюта. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 272 с.

4. Українська мова (за правознавчим спрямуванням): навч. посіб. / В. М. Пивоваров, О. А. Лисенко, Л. М. Сідак та ін. – Х.: Право, 2014. – 328 с.

5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – Офіц. вид. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.

7. Кулакевич Л. М. Українська мова у професійній діяльності: посібник / Л. М. Кулакевич. – Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2016. – 357 с.